

Sygn. akt I UK 194/19

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania A. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w W.
z udziałem Instytutu (...) w W.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 27 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) w sprawie z odwołania A. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w W. przy udziale Instytutu (...) w W. – zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. z dnia 27 lutego 2018 r., sygn. akt VIII U (...), i oddalił odwołanie A. S. od decyzji organu rentowego z dnia 31 maja 2017 r., w której ZUS I Oddział w W. stwierdził, że A. S., jako pracownik u płatnika składek Instytutu (...) PL nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 grudnia 2016 r.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

wskazano na przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W ocenie autorki skargi kasacyjnej skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na treść zarzutów i argumentacji przytoczonej na uzasadnienie obydwu podstaw kasacyjnych. W obszernym uzasadnieniu wniosku wskazano między innymi, że w razie faktycznego świadczenia pracy przez pracownika i wypłacania mu wynagrodzenia oraz wykonywania przez pracodawcę innych, typowych obowiązków, nie można uznać, że strony od początku nie zamierzały wywołać jakichkolwiek skutków prawnych umowy o pracę, a jedynie chciały stworzyć u osób trzecich przekonanie, że takie skutki powstają. W rozpoznawanej sprawie wobec wiążącego ustalenia, że odwołująca się wykonywała obowiązki wynikające z umownego zakresu czynności, a wolą stron było zawarcie umowy o pracę, nie można przyjąć, że doszło do zawarcia umowy o pracę w warunkach art. 83 k.c. Oceny tej nie zmienia kwestia wysokości wynagrodzenia za pracę ustalona przez strony w umowie o pracę, bowiem nie była ona przedmiotem zaskarżonej decyzji organu rentowego, a zgodnie z art. 321 k.p.c. sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., I UK 452/14, LEX nr 1816588). W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował (por. wyroki: z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 320/04, OSNP 2006 nr 7-8, poz. 22; z dnia 30 listopada 2005 r., I UK 61/05, LEX nr 607105; z dnia 18 maja 2006 r., III UK 32/06, LEX nr 957422; z dnia 18 stycznia 2010 r., II UK 149/09, LEX nr 577848; z dnia 12 lipca 2012 r., II UK 14/12, LEX nr 1216864 z glosą K. Stępnickiej, LEX/el 2014; z dnia 22 czerwca 2015 r., I UK 367/14, LEX nr 1771586 i powołane tam orzeczenia).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne

zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony twierdzeniem o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07; LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9

czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Zasadnicza wadliwość uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania polega na tym, że autorka skargi powtarza w istocie argumentację przedstawioną w uzasadnieniu podstawy materialnoprawnej skargi kasacyjnej. Brakuje – w takim ujęciu uzasadnienia wniosku – odpowiedniego wyводу zawierającego argumentację, którą autorka skargi wykazałaby walor oczywistej zasadności jej skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej są konstruowane w oparciu o eksponowanie niektórych elementów stanu faktycznego sprawy przy pominięciu innych ustaleń. Tymczasem w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji znalazł się cały zespół okoliczności faktycznych stanowiących płaszczyznę subsumcyjną przepisów prawa materialnego. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Apelacyjny w (...) w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdził, że podpisana przez strony umowa o pracę z dnia 30 listopada 2016 r. dotknięta jest wadą pozorności. W konsekwencji przedmiotowa umowa – jako nieważna i nierealizowana – nie wywołuje skutków również w

zakresie wykreowania pracowniczego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. Według Sądu drugiej instancji nie ma przede wszystkim przekonujących i wiarygodnych dowodów potwierdzających, iż w oparciu o umowę z dnia 30 listopada 2016 r. odwołująca się rzeczywiście świadczyła pracę w reżimie art. 22 k.p. oraz, że zawierając przedmiotową umowę o pracę strony miały zamiar ją realizować. Instytut (...) tak w początkowym okresie swojej działalności, jak i do września 2018 r. (czyli przez okres ponad 8 lat) - nie zatrudniał żadnych pracowników. Jednocześnie, wobec braku jakiegokolwiek kadry pracowniczej nie wykazano, aby w miesiącu grudniu 2016 r. czyli po ponad sześciu latach działania fundacji wystąpiły okoliczności uzasadniające utworzenie w tejże fundacji stanowiska dyrektora. Wynik finansowy w 2016 r. w wysokości 45.234,67 zł. nie dawał podstaw do przyjęcia, że sytuacja finansowa fundacji uzasadniała zatrudnienie A. S. na stanowisku dyrektora za wynagrodzeniem 7.500 EUR (33.192,26 zł.) miesięcznie. Sytuacja finansowa fundacji pozwalała na pokrycie zaledwie półtoramiesięcznego wynagrodzenia odwołującej się i nie dawała nadziei na to, że w dalszym okresie fundacja będzie dysponowała środkami pieniężnymi pozwalającymi na systematyczną, comiesięczną wypłatę wynagrodzenia w ustalonej przez strony wysokości wraz z wszystkimi naliczanymi od tego wynagrodzenia obciążeniami składkowymi i fiskalnymi. Jeżeli chodzi o zakres obowiązków to odwołująca się miała mieć przy ich realizacji pełną samodzielność i nic nie wskazywało na jej podporządkowanie płatnikowi składek, co wyklucza możliwość przyjęcia, iż strony pozostawały w stosunku pracy. W łączącym strony stosunku prawnym nie sposób bowiem dopatrzeć się jakichkolwiek elementów kierownictwa prezesa fundacji, które przejawiałoby się w szczególności w wyznaczeniu ubezpieczonej miejsca i czasu pracy, o którym mowa w art. 22 § 1 k.p. Prezes zarządu nie wydawał ubezpieczonej poleceń, nie koordynował jej pracy, nie nadzorował. A. S. informowała go jedynie o wynikach podjętych działań podczas niecodziennych rozmów telefonicznych, czyli w taki sam sposób, jak przed zawarciem umowy o pracę. Brak przy tym jakiegokolwiek dowodu wskazującego na wydawanie przez prezesa fundacji konkretnych poleceń dotyczących pracy, które świadczyłyby o podporządkowaniu pracownika. Odwołująca się nie przedstawiła żadnego dowodu świadczącego o wykonywaniu przez nią na rzecz fundacji pracy

podporządkowanej pracodawcy, tj. pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie przez niego wyznaczonym. Brak zapotrzebowania na pracę ubezpieczonej w ramach stosunku pracy wskazuje jednoznacznie na to, że zawarcie spornej umowy o pracę, stanowiło czynność pozorną. Za pozornością spornego stosunku pracy przemawia także fakt, iż ubezpieczona nie wykazała jakie czynniki zaistniałe w listopadzie 2016 r., uzasadniały zawarcie z nią umowy o pracę na stanowisku dyrektora w sytuacji, gdy zamiar zatrudnienia dyrektora fundacja zgłaszała już w lipcu 2016 r., co wynika z protokołu zebrania zarządu fundacji. Według Sądu drugiej instancji umowa o pracę zawarta pomiędzy odwołującą się a Instytutem (...) reprezentowanym przez prezesa zarządu nie była czynnością prawną, w wyniku której doszło do nawiązania stosunku pracy i wykonywania pracy w myśl art. 22 k.p., lecz czynnością pozorną, zawartą wyłącznie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego, bez zamiaru wykonywania pracy, mającej cechy świadczenia charakterystycznego dla stosunku pracy. Samo zawarcie umowy o pracę bez zamiaru jej wykonywania, jedynie w celu objęcia ubezpieczeniem społecznym z tego tytułu, nie wywołuje skutku objętego zamiarem stron, gdyż warunkiem podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartej umowy o pracę jest istnienie i rzeczywiste jego wykonywanie w ramach umowy o pracę. Zamiar nawiązania umowy o pracę bez rzeczywistego wykonywania tej umowy, świadczy o fikcyjności zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego z tego tytułu. Odwołująca się nie świadczyła pracy na podstawie umowy o pracę z dnia 30 listopada 2016 r. strony jedynie podpisały umowę o pracę, lecz nie miały zamiaru nawiązania stosunku pracy w rozumieniu art. 22 k.p. W sytuacji, gdy nie doszło do powstania stosunku pracy, to brak było podstaw do podlegania ubezpieczeniom społecznym na mocy art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 i art. 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.